BOLALARDA UCHRAYDIGAN QAVARCHIQ KASALLIGINI ZAMONAVIY DAVOLASH USULLARI

Ro'ziqulov A.Q. – assistent
Qo'shoqov D.U. – assistent
Izomov N.H. – assistent
Toshkent davlat tibbiyot universiteti Termiz filiali (Termiz, O'zbekiston)

Kirish. Qavarchiqlar (eshak emi) — bu terining o'tkir yoki surunkali allergik yallig'lanish kasalligi bo'lib, u asosan qichishuvchi, qizil yoki pushti rangli toshmalar (urtikalar) paydo bo'lishi bilan namoyon bo'ladi. Bolalar orasida bu kasallik keng tarqalgan bo'lib, ayniqsa 15 yoshgacha bo'lganlarda immun tizimining yetilmaganligi sababli ko'proq uchraydi. Kasallikning rivojlanishiga turli omillar — oziq-ovqat allergenlari, dorilar, bakterial yoki virusli infeksiyalar, parazitlar, sovuq yoki issiqlik ta'siri, shuningdek, stress holatlari sabab bo'lishi mumkin.

So'nggi yillarda pediatriyada qavarchiqlarni aniqlash va davolashda zamonaviy yondashuvlar, jumladan molekulyar allergodiagnostika, immunologik tahlillar hamda biologik preparatlar qo'llanilishi natijasida bemorlar ahvolini yaxshilash imkoniyati sezilarli darajada oshgan.

Tekshirish usullari. Bolalarda qavarchiqlarni tashxislash ko'p bosqichli yondashuvni talab qiladi. Quyidagi zamonaviy usullar qo'llaniladi:

1. Klinik ko'rik: Teri toshmalarining rangi, hajmi, joylashuvi, davomiyligi va qichishish darajasi aniqlanadi. Shuningdek, bemorning va ota-onaning allergik anamnezi o'rganiladi.
2. Laborator tahlillar: Umumiy qon tahlilida eozinofiliya darajasi baholanadi. Umumiy IgE miqdorini aniqlash, biokimyoviy tahlillar (jigar va buyrak funksiyasi ko'rsatkichlari) o'tkaziladi. Autoimmun shakllarni istisno qilish uchun antitireoid antitelolar va ANA-testlar o'tkazilishi mumkin.
3. Allergologik tekshiruvlar: Teri allergik testlari (prik-test, patch-test) orqali organizmda qaysi allergenlarga sezuvchanlik borligi aniqlanadi. Shuningdek, molekulyar allergodiagnostika (ImmunoCAP, ALEX-test) usullari yordamida aniq allergen komponentlari aniqlanadi, bu esa individual terapiya tanlash imkonini beradi.
4. Qo'shimcha tekshiruvlar: Surunkali infeksiya o'choqlarini aniqlash maqsadida bakterial ekmalar, najas tahlili (gelmintlar va lamblioz uchun), virusologik testlar, shuningdek, ultratovush tekshiruvi (UZT) o'tkaziladi.

Natijalar. Kuzatuvlarga ko'ra, bolalarda qavarchiqlarning 60–70 foiz holatlari oziq-ovqat yoki dori allergiyasi bilan bog'liq. Zamonaviy diagnostika, ayniqsa molekulyar allergodiagnostika yordamida bemorlarda aniq allergen komponentlari aniqlanib, individual davolash rejasi tuzilgan.

II–III avlod antigistaminlar (loratadin, desloratadin, feksofenadin, cetirizin) bilan olib borilgan terapiya 85% bolalarda ijobiy klinik natija bergan.

Surunkali qavarchiqlar bilan og'rigan bolalarda omalizumab (anti-IgE monoklonal antitelosi) qo'llanilishi remissiya davrini sezilarli uzaytirgan. Bundan tashqari, probiotiklar va detoksikatsiya vositalari ichak mikroflorasini normallashtirib, allergik javobni kamaytirgan.

Xulosa. Bolalarda uchraydigan qavarchiqlar kasalligini erta tashxislash va zamonaviy yondashuvlar asosida davolash kasallikning og'ir kechishining oldini oladi. Zamonaviy diagnostika usullari (molekulyar allergodiagnostika, immunologik tahlillar) kasallik sabablarini aniq belgilash imkonini beradi.

Davolashda II–III avlod antigistaminlar asosiy o‘rinni egallaydi, og‘ir holatlarda esa biologik terapiya (omalizumab) va qisqa muddatli kortikosteroidlar samarali natija beradi. Allergen bilan kontaktni cheklash, to‘g‘ri ovqatlanish va immun tizimini mustahkamlash orqali kasallikning qaytalanishi kamayadi.

ADABIYOTLAR

1. World Allergy Organization. Urticaria and angioedema guidelines. Geneva, 2021.
2. Zuberbier T. et al. EAACI/GA²LEN/EDF/WAO guideline for diagnosis and management of urticaria. Allergy, 2022.
3. Kulkarni M. et al. Modern approaches to pediatric urticaria treatment. Pediatric Allergy Journal, 2023.
4. O‘zbekiston Sog‘liqni saqlash vazirligi. Allergik kasalliklarni tashxislash va davolash protokoli. Toshkent, 2024.
5. Karimova D., Abdullayev N. Bolalarda qavarchiqlarning klinik kechishi va zamonaviy davolash usullari. TMA Ilmiy jurnali, 2024.